

Dramhaíl nó Acmhainn?

→ LAGHDÚ, ATHÚSÁID, ATHCHÚRSÁIL

Cuspóirí an Mhodúil

Is ea dhramhaíl téama an mhodúil seo - an líon dramhaíola a chruthaíonn muid; ag caitheamh rudaí uainn; athchúrsáil, bruscar; agus an áit a dtéann an dramhaíl ar fad. Cuideoidh sé múineadh do dhaltaí céard a tharlaíonn do dhramhaíl, cén méid a chruthaíonn muid agus céard a d'fhéadfaí a dhéanamh leis an gcás a fheabhsú trí an méid dramhaíola a chruthaíonn muid a laghdú agus níos mó athúsáide agus athchúrsála. Is é an príomhaidhm taiscéalaíocht agus cruthaitheacht, agus daltaí ag coinneáil súil ar a gcuid nósanna féin, ag comhaireamh an dramhaíl, agus smaoineamh ar chéard a d'fhéadfaí a athúsáid nó cén chaoi a bhféadfaí dramhaíl a sheachaint ar an gcéad dul síos. Gheobhaidh daltaí aithne ar chuid de na coincheapa a bhaineann leis an bhfadhb comhshaoil is mó atá in Éirinn. Is príomhchodanna ar fad iad dramhaíl a laghdú, athchúrsáil agus ag baint leasa iomlán as acmhainní nádúrtha ó thaobh feasachta comhshaoil agus an drochthionchar atá againn ar an Domhan a laghdú.

Snáitheanna curaclaim

Is é an snáithe Feasacht agus cúram imshaoil den OSIE, Eolaíocht agus Tíreolaíocht na príomh naisc churaclam sa modúl seo. Baineann na gníomhaíochtaí chomh maith le snáitheanna OSIE eile mar Airíonna agus tréithe ábhair (tabhair faoi deara go lobhann roinnt ábhar go nádúrtha agus go maireann cinn eile tamall fada sa gcomhshaoil) agus Eolaíocht agus an timpeallacht (tabhair faoi deara agus scrúdaigh gnéithe de ghníomhaíochtaí daonna a bhféadfadh tionchair mhaithe nó drochthionchair a bheith acu ar an gcomhshaoil), agus nasc le hábhair eile mar Matamaitic, Stair agus Dramaíocht.

Foramharc ar an topaic

Nuair a léann muid faoi dhramhaíl, is minic go bhfeiceann muid an focal 'géarchéim'. Tuigeann daoine anois nach féidir linn níos mó agus níos mó dramhaíola a chruthú, agus ní féidir linn é a chur sa talamh agus dearmad a dhéanamh air. Ar an taobh eile den scéal, is minic go mbíonn sé deacair ag daoine rochtain a fháil ar áiseanna athchúrsála agus é deacair acu earraí pacáilte a sheachaint, agus bíonn inní ar dhaoine faoi bheith ag cónaí in aice le líonta talún nó le loiscneoirí dramhaíola.

Tá polasaí dramhaíola na hÉireann bunaithe ar an smaoineamh maidir le céimíúlacht dramhaíola.

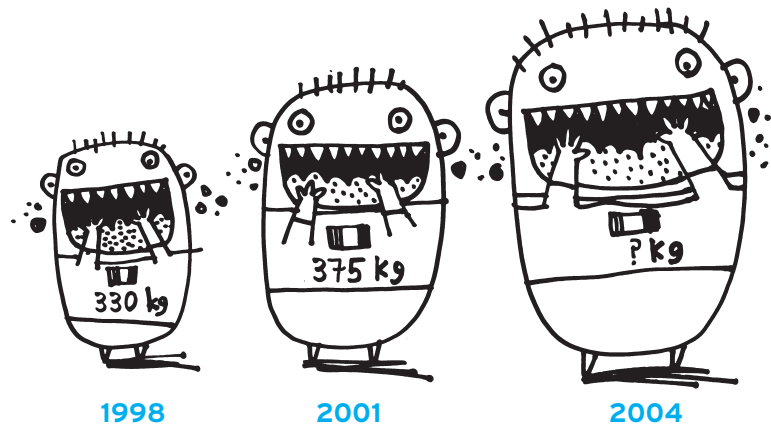
DRAMHAÍL

Nótaí do Mhúinteoirí

ar leanúint →

Cosc agus Laghdú

D'fhéadfadh monarcha a bheith i gceist anseo a dhéanfadh athdhearadh ar tháirgí le níos mó úsáide a bhaint as ábhair, nó oifigí a dhéanfadh cumarsáid le ríomhphost in áit litreacha. I gcás go leor daoine, is í an cheist is mó atá anseo ná pacáil. An dteastaíonn trí shraith plaisteach timpeall ar an rud sin?

Tá an méid a chruthaítear de réir an duine ag ardú go seasmhach in Éirinn. Táirgeadh 375 cileagram dramhaíl de réir gach fear, bean agus leanbh in Éirinn i 2001. Cén méid uair níos mó ná gnáthmheáchan linbh i do rang é sin?

Athúsáid

Má leáitear buidéal agus má dhéantar táirge nua gloine as, is athchúrsáil atá i gceist anseo. Ach an bhféadfaí an buidéal a ní agus é a athúsáid díreach mar atá sé? Leis sin ní bheadh leath an oiread fuinneamh ná ábhar á úsáid. Cén fáth nach ndéantar é sin anois? Díríonn an modúl seo ar athúsáid mar rogha le smaoineamh air in áit athchúrsáil sa chás gur féidir sin a dhéanamh.

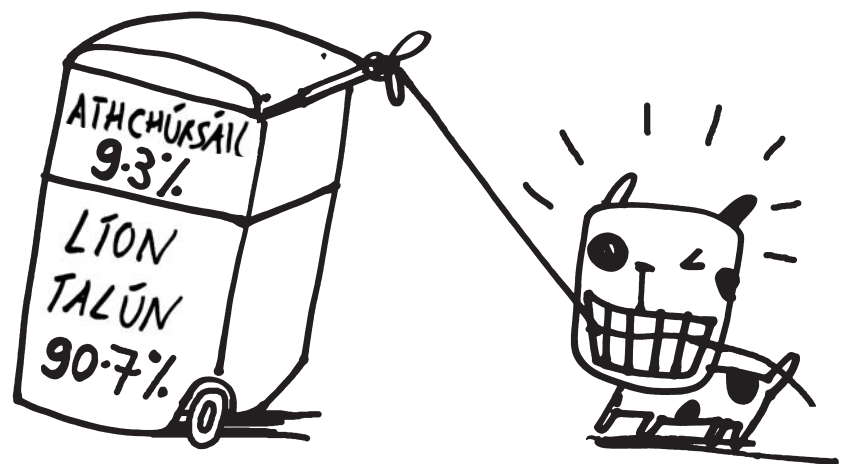
Athchúrsáil

Tá go leor ábhair nach féidir a athúsáid, ach is féidir iad a athphróiseáil agus a athchúrsáil - déantar laíon de pháipéar agus déantar páipéar nua as, déantar buidéal nua gloine de bhuidéal dramhaíola. I gcomparáid le caighdeáin idirnáisiúnta, tá rátaí athchúrsála na hÉireann fós íseal, agus tá spriocanna maithe náisiúnta againn le cúrsaí a fheabhsú.

Athghabháil Fuinnimh

Tarraingíonn loiscneoirí go leor cainte agus imní faoin gcomhshaoil agus faoinár sláinte. Is í an argóint a bhíonn ina aghaidh seo áfach ná go laghdaíonn cóireáil theirmeach cheart an méid ábhar a théann chuig líonta talún agus táirgíonn sé fuinneamh freisin le teacht in áit an úsáid a bhaintear as

breosla iontaseach, agus mar sin bíonn níos mó buntáistí comhshaoil ag baint leis. Tá tuairimí roinnte ar an gceist seo agus níl deireadh an scéil cloiste fós. Tá polasaí rialtais i bhfabhar cóireáil theirmeach a dhéanamh ar dhramhaíl mar chuid amháin de straitéis bainistíochta dramhaíola níos leithne.

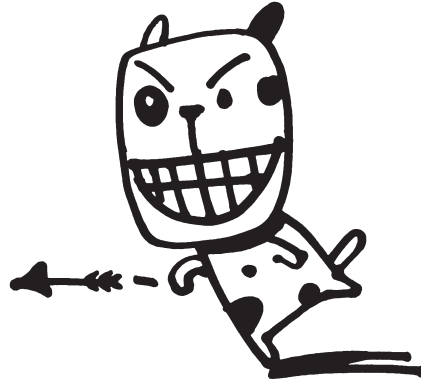

I 2002, déanadh athchúrsáil ar 9.3% de dhramhaíl tí in Éirinn: chuaigh an chuid eile 90.7% chuig líonta talún

DRAMHAÍL

Nótaí do Mhúinteoirí

ar leanúint →

Tá dul chun cinn déanta i gcuid mhaith réimsí go dtí seo. Tá an fáil a bhíonn ar shaoráidí athchúrsála lárnach do bhainistíocht dramhaíola tí, agus táthar ag cur béime ar bhreis ionaid a sholáthar agus é bheith níos éasca ag daoine athchúrsáil a dhéanamh.

Céard a d'fhéadfadh daltaí a dhéanamh?

Tá tábla i nGníomhaíocht Dramhaíola 1, 'Céard atá istigh i do bhosca bruscair?' ag tabhairt cuntais ar cén chaoi ar féidir linn réimse ábhar a laghdú, a athúsáid agus a athchúrsáil. B'fhéidir go gcuideodh sé breathnú air seo ag an tús.

Laghdú

D'fhéadfadh go leor tithe agus scoileanna bosca bruscair múiríní nó áit péisteanna a chur le chéile le haghaidh píosa bia a bheadh fágtha. Bíonn boscaí bruscair múiríní ar fáil ag údarás áitiúla go minic ar chostas íseal agus tabharfaidh siad treoir ar cén chaoi le iad a úsáid agus céard is féidir a chur isteach iontu. Is díol iontais é chomh mór agus a laghdófar an méid dramhaíola a bheidh i do bhosca bruscair gach seachtain má thosaíonn tú ag déanamh múiríní! Díríonn an modúl seo freisin ar phacáil, agus spreagann sé daltaí smaoineamh air seo agus iad ag piocadh rudaí le ceannach.

Diúscairt

Ba chóir gurb é seo an rogha deiridh i gcónaí, agus fáil réidh leis an laghad ábhar agus is féidir.

Nuair a bhíonn gá le diúscairt ba chóir ardchaighdeán bainistíocht a dhéanamh air le baol truaillithe a sheachaint gan cur isteach ar phobail áitiúla. Bhí cásanna ann roimhe seo nár tharla sé seo, ach tá smacht láidir ar líonta talún sa lá atá inniu ann, agus is oibríochtaí móra cinnte iad agus feabhas mór tagtha orthu.

Cé méid atá ann?

Tá an méid a chruthaítear de réir an duine ag ardú go seasmhach in Éirinn:

1998: 330 kg

2001: 375 kg

Táirgeadh 375 cileagram dramhaíl de réir gach fear, bean agus leanbh in Éirinn i 2001. Cén méid uair níos mó ná gnáthmheáchan linbh i do rang é sin?

Céard a tharlaíonn dó?

á rátaí athchúrsála ag feabhsú, go háirithe i gcás dramhaíl pacáilte tráchtála. Bhí athchúrsáil i gcás dramhaíl tí fós íseal ag 5.6% i 2001. Léiríonn sonraí nua áfach go bhfuil na rátaí ag ardú: ba é an ráta athchúrsála i 2002 ná 9.3%. I 2003, bhí 42% de líon tí ag roinnt ar a laghad cuid dá gcuid dramhaíola, a léiríonn go bhfuiltear ag déanamh níos mó athchúrsála anois.

Céard iad na haidhmeanna?

Is é an spriocdháta i gcás feabhsúcháin mhóra i mbainistíocht dramhaíola na hÉireann ná 2013, agus faoin am sin ba chóir go mbeadh muid:

- Ag cur 50% de dhramhaíl tí ón líon talún (isteach in athchúrsáil agus ag déanamh múiríní den chuid is mó)
- Ag athchúrsáil 35% de dhramhaíl chatrach

DRAMHAÍL

Nótaí do Mhúinteoirí

ar leanúint →

Shabra Plastics, Carraig Mhachaire Rois, Co, Mhuineacháin

Déanann Shabra Plastics málaí plaisteacha trí dhramhaíl plaisteach as Éirinn a athchúrsáil. Is plaisteach athchúrsaithe é os cionn 70% dá mbunábhar. Bailíonn an comhlacht an dramhaíl plaisteach óna custaiméirí, mar sin tá ciorcál dúnta ann ó thaobh plaisteach a úsáidtear mar phacáistí agus ansin a chuirtear ar ais le athchúrsáil le táirgí nua a dhéanamh.

Wellman International, An Mullach, Co. an Chabháin

Táirgeann Wellman International polaistiréin agus snáithín níolóin le n-úsáid i dtionscal na teicstíle, mar shampla mar insliú i seaicéid. Úsáideann Wellman International buidéal phlaisteacha a bhailítear ó chórais bailithe tí ar fud na hEorpa mar bhunábhar. Déanann Wellman International san Mullach athchúrsáil ar thart ar 5 milliún buidéal gach lá.

curtha ar fail a úsáidtear arís agus arís eile. Ina measc tá málaí plaisteacha láidre, málaí éadaigh agus málaí páipéar agus boscaí. Is féidir fiú amháin gnáthmhálaí plaisteacha a bhíonn le caitheamh uathu ag daoine a úsáid go dtí go n-imíonn an mhaith astu, agus bíonn a fhios ag daoine go sábhálfaidh siad airgead as na málaí a athúsáid.

Athchúrsáil

Tá eolas ag go leor leanaí ar athchúrsáil anois - is fearr na nósanna a bhíonn acu ná ag daoine fásta! Is deis mhaith é labhairt faoi chéard is féidir a athchúrsáil agus nach féidir le tuilleadh daoine a chur ar an eolas faoi athchúrsáil.

De réir Ireland's Environment 2004 beidh beagnach 2000 ionad in Éirinn go luath, dúbailt ar fhiúir i 1998. Tá sé níos éasca anois athchúrsáil a dhéanamh agus is gearr nach gcuirfeair suim ar bith ann.

Cén áit a rachaidh mé le tuilleadh eolais a fháil?

Fíricí agus figiúirí as Éirinn, polasaí agus aidhmeanna

Ireland's Environment 2004 (ar fáil ag www.epa.ie)

Also www.raceagainstwaste.com

Eolas ar áiteanna athchúrsála

Eolas ó Repak, (www.repak.ie, Teil: 1850 950999) agus freisin www.irelandrecycling.ie

B'fhéidir go n-athródh soláthróirí an bealach a ndéanann siad pacáil ar rudaí má thagann éilimh láidre ó chustaiméirí.

Spreag an dleacht 15 cent a cuireadh ar mhálaí plaisteach daoine smaoineamh orthu féin sula dtabharfaidís leo málaí plaisteacha a chaithfidís uathu arís agus iad ag dul ag siopadóireacht. Is minic anois go dtugann daoine málaí leo gur féidir leo a úsáid arís agus mar sin laghdaítear an dramhaíl agus an bruscar a bhí ag tarlú mar gheall ar mhálaí plaisteacha. Tugann siopaí amach níos lú ná aon deichiú an líon málaí plaisteacha a bhídís a thabhairt amach sular tugadh an dleacht isteach.

Athúsáid

Cé go ndíríonn go leor den chaint ar dhramhaíl ar athchúrsáil, is minic gur fearr arís athúsáid (ag úsáid níos lú fuinnimh agus ábhar le hais athchúrsáil) agus ba chóir smaoineamh air aon nuair gur féidir. Sa modúl seo breathnaíonn leanaí ar bhealaí cruthaitheacha le rudaí a athúsáid. Fiú amháin nuair a bhíonn cuid de na smointe beagnach dodhéanta ó thaobh praiticiúlachta, má iarrtar ar leanaí cuimhneamh ar athúsáid cuideoidh sin leo a thuiscint cé chomh dona is atá sé a bheith ag cur amú agus ag fáil réidh leis an méid sin ábhar.

Ó cuireadh tús leis an dleacht ar na málaí, tá módhanna iompair éagsúla don siopadóireacht

DRAMHAÍL

Nótaí do Mhúinteoirí

ar leanúint →

Roinnt suíomh oideachais maith

- www.blackrock-edu.ie
cliceáil Environment
- www.iwt.ie
cliceáil IWT projects, ansin
cliceáil City Learning Naturally
- www.enfo.ie
cliceáil ar Schools and Teachers,
ansin cliceáil Teaching Aids le
haghaidh eolais
- www.ipcc.ie Leathanach Baile
- www.scoilnet.ie
cliceáil ar Students and
Science - tá leabharlann agus
bileoga oibre ar-líne maith ag
an suíomh seo.

An Pacáiste Dramhaíola - foramharc ar an ábhar

Nóta: ba chóir do mhúinteoirí agus do dhaltaí miotóga ruibéir nó plaisteacha a chaitheamh agus iad ag láimhseáil dramhaíl.

1. Céard atá istigh i do bhosca bruscair?

Is bealach iontach é an gníomhaíocht seo leis an gceist ar dhramhaíl a chur i láthair, le daltaí a chur ag smaoineamh faoi na rudaí ar fad a chaitheann muid amach, an méid a chaitear amach, agus iarraidh orthu smaoineamh ar bhealaí le dramhaíl a laghdú, a athúsáid agus a athchúrsáil. Cuireann an múinteoir bosca bruscair 'glan' de ghnáthábhair dramhaíola le chéile agus úsáideann sé/sí chun tús a chur leis an bplé ar dhramhaíl.

Téama Taispeántas (T)

Snáitheanna Curaclaim

OSIE, Eolaíocht - Ábhair; Airíonna agus tréithe ábhair; Eolaíocht agus an timpeallacht

OSIE, Eolaíocht agus Tíreolaíocht - Feasacht agus cúram imshaoil

Scileanna Ag ceistiú, breathnú, ag tuar, ag sórtáil, ag rangú agus ag aithint pátrúin.

Am 35 nóiméad

2. Graf blasta -

Ag comhaireamh dramhaíola

Bailíonn daltaí cartáin bainne nó sú (tetrapak) agus úsáideann siad iad le graif 3D a thógáil den líon cartáin a úsáidtear ar bhonn laethúil agus ar bhonn seachtaine. Is léiriú a bheidh anseo don tsúil ar líon na mboscaí dramhaíola agus naisc aige chomh maith le suirbhéireacht, comhaireamh agus le scileanna graifeanna.

Téama Gníomhaíocht Ranga (GR)

Snáitheanna Curaclaim

OSIE, Eolaíocht - Ábhair; Airíonna agus tréithe ábhair

OSIE, Eolaíocht agus Tíreolaíocht - Feasacht agus cúram imshaoil

Matamaitic - Sonraí; Uimhreas; Cruith agus spás.

Scileanna Ag ceistiú, ag breathnú, ag tuar, ag sórtáil, ag rangú, ag aithint pátrúin, ag clárú agus ag cur in iúl.

Am 30 nóiméad cur i láthair agus 10-15 nóiméad ag cruinniú agus

ag nóchán ábhar gach lá leis an graif a thógáil; 20-30 nóiméad le haghaidh ceisteanna ag deireadh an chleachtaidh.

3. A Leithéid de chur amú! Lá Catherine Kelly

Mar chur i láthair ar chuid de na coincheapa ar tugadh aghaidh orthu sa mhodúl seo, smaoiníonn daltaí ar an bhfocal 'dramhaíl' agus smaoiníonn said ar céard a chiallaíonn sé agus cén chaoi a n-úsáidtear é. Tugtar aghaidh ar thrí scéal a léamh faoi shaol gnáth chailín beag as Éirinn.

Téama Gníomhaíocht ranga (GR)
Taispeántas (T)

Snáitheanna Curaclaim

OSIE, Eolaíocht - Eolaíocht agus an Timpeallacht

OSIE, Eolaíocht agus Tíreolaíocht - Feasacht agus cúram imshaoil

Gaeilge - Ag cothú spéise; Ag tuiscint teanga; Ag úsáid teanga

Scileanna Ag ceistiú, ag cur in iúl, smaointeoireacht chruthaitheach, ag imscrúdú mothúcháin, eolas agus smaointe agus tuiscint a fháil, éisteacht; labhairt; léitheoireacht

Am 10-15 nóiméad don mhapa coincheapa; 20 nóiméad don scéal agus do na ceisteanna

DRAMHAÍL

Nótaí do Mhúinteoirí

ar leanúint →

4. Marbh gan bia Ag scrúdú dramhaíl bith-díghrádaithe ó bhéile teaghlaigh

Scrúdaíonn daltaí an líon dramhaíl bith-díghrádaithe nó orgánach a chruthaíonn muid agus muid ag ullmhú gnáth dhinnéar teaghlaigh. Nó má úsáideann na daltaí an bosca bruscair sa scoil le fáil réidh le bia atá fágtha acu, d'fhéadfaí díriú orthu sin, ach is mó salachair a bheidh i gceist anseo! Gheobhaidh daltaí tuiscint níos fearr ar an méid dramhaíl bith-díghrádaithe a dhéantar sa mbaile nó ar scoil agus tosaíonn siad ag smaoineamh ar bhealaí chun é a laghdú. Beidh deiseanna ann chomh maith imeacht ón scrúdú chuig meastachán níos ginearálta ar an dramhaíl a dhéantar.

Téama Gníomhaíocht Ranga (GR)

Snáitheanna Curaclaim

OSIE, Eolaíocht - Ábhair; Airíonna agus tréithe ábhair; Eolaíocht agus an Timpeallacht

OSIE, Eolaíocht agus Tíreolaíocht - Feasacht agus cúram imshaoil Matamaitic - Méadú; Meáchan

Scileanna Ag ceistiú, ag breathnú, ag tuar, ag meas agus ag tomhas, ag ag clárú agus ag cur in iúl

Am 10 nóiméad cur i láthair; 30 nóiméad ag ullmhú, ag meá agus ag ríomhadh

5. Ag lobhadh trína chéile. Ag scrúdú dramhaíl bith-díghrádaithe agus neamh-bithdíghrádaithe

Scrúdú bunaithe ar roinnt ábhar dramhaíola a chur sa talamh agus iad a fhaire ar feadh roinnt ama féachaint cé acu a lobhann go tapa agus cé acu a fhanann slán. Pléifidh daltaí an chaoi a ndéaleálann muid le go leor dár ndramhaíl agus an tionchar a bhíonn aige sin ar an gcomhsaol.

Téama Gníomhaíocht Ranga (GR).

Snáitheanna Curaclaim

OSIE, Eolaíocht - Ábhair; Airíonna agus tréithe ábhair; Eolaíocht agus an Timpeallacht

OSIE, Eolaíocht agus Tíreolaíocht - Feasacht agus cúram imshaoil

Scileanna Ag ceistiú, ag breathnú, ag tuar, ag scrúdú agus ag tástáil, ag ag clárú agus ag cur in iúl

Am 30 nóiméad cur i láthair; 20-30 ag tuar; 10-30 nóiméad ag cur an dramhaíola ag brath ar an mbeidh na poill déanta roimh ré; 20 nóiméad ag seiceáil an dramhaíola i ndiaidh coicíse agus arís tar éis míosa.

6. An maith leat a bheith ag clúdach? Ag scrúdú dramhaíl pacáistí

Scrúdóidh daltaí an méid dramhaíl pacáistí agus na cineálacha ó réimse earraí siopadóireachta. Ag ag clárú agus ag cur in iúl agus ag plé pacáistí agus an méid dramhaíola a chruthaítear.

Téama Gníomhaíocht Ranga (GR).

Snáitheanna Curaclaim

OSIE, Eolaíocht - Ábhair; Airíonna agus tréithe ábhair

OSIE, Eolaíocht agus Tíreolaíocht - Feasacht agus cúram imshaoil

Scileanna Ag ceistiú, ag breathnú, ag tuar, ag scrúdú agus ag sórtáil, rangú, ag clárú agus ag cur in iúl

Am 10 nóiméad an lá roimh ré; 10 nóiméad ag cur i láthair; 20-30 nóiméad leis an suirbhé a líonadh, 10 nóiméad le haghaidh ceisteanna agus plé.

7. Turas!

Ar ais go dtí an saol seo

Samhlaíonn daltaí sa ghníomhaíocht drámaíochta seo go bhfuil ag taiscéalaíocht sa mbliain 3004. Tagann sé ar sean-láthair dumpála a théann siar cúpla míle bliain. Céard a d'fhéadfadh a bheith sna rudaí aisteacha seo? Bíonn deis ag leanaí a bheith ag smaoineamh ar na rudaí ar fad a chaitheann muid uainn agus cén úsáid eile a d'fhéadfaí a bhaint astu.

DRAMHAÍL

Nótaí do Mhúinteoirí

ar leanúint →

Téama Dráma (Dr)/Ról-imirt (RI)

Snáitheanna Churaclaim

OSIE, Eolaíocht agus Tíreolaíocht
- Feasacht agus cúram imshaoil

Gaeilge - Ag cothú spéise; ag
tuiscint teanga; ag úsáid teanga

Dráma - Dramaíocht chun
mothúcháin, eolas agus idéanna a
iniúchadh d'fhonn tuiscint a chothú

Scileanna Ag ceistiú; ag úsáid
fianaise; ag comhoibriú agus ag
déanamh cumarsáide le daoine
eile; smaointeoireacht
chruthaitheach; mothúcháim,
eolas agus idéanna a iniúchadh
d'fhonn tuiscint a chothú

Am 40 nóiméad (d'fhéadfadh sé
sin athrú beagáinín)

8. Ag déanamh múiríní

Is treoir céim ar chéim atá anseo
le múirín de do chuid féin a
dhéanamh agus a chur ag obair.
Beidh comhairle le fáil maidir le
soithigh a roghnú agus a chur ina
n-áit féin, céard is féidir a chur i
múirín agus céard nach féidir,
agus cén nuair agus cén chaoi an
múirín a úsáid. Leas bainte as
an bpacáiste ECO-UNESCO
'Protecting your Local
Environment' le caoinchead.